

פרוטוקול מס' 215

מישיבת ועדת הכנסת

סינסינג'י, ד' באדר א' תשל"ג - 6.2.73, שעה 8:30

נכחו:

חברי הוועדה:

- א. אנקוריין - יו"ר
- ר. ארזי
- ס. ניבי
- ס. ברעם
- י. גולן
- י. בן-מאיר
- א. הראל
- י. נחישתן
- א. זילברברג (במקום ס. זר)
- ע. פיינרמן (במקום י. צבון)
- י. צימרון
- ס. נסים
- א. עופר
- א. יפה
- י. רפאל
- א. רזיסאל-נאור
- ס. שחל
- ש. לורנץ

מזמנים:

- א. נבנצל - נציג תלונות הציבור
- ג. אבנר - מנהל נציבות תלונות הציבור
- ה. ראם - עוזר לנציג תלונות הציבור
- י. סלנט - יועץ משפטי לנציג התלונות
- י. שרון - מנכ"ל משרד השיכון
- י. מרכוס - משרד השיכון
- ד. וינשל - משרד האוצר
- י. קרגמן - יו"ר ועדת הכספים

יועץ משפטי:

- א. בר-זכאי

מזכירת הוועדה:

- ס. ברפי

בשמה:

- א. ובר

- (1) סדר היום%
- (2) צרצור חה"כ בן-מאיר ולורנץ על החלטת נשיאות הכנסת בדבר יאסי הכנה בדחיפות הצעותיהם לסדר היום בענין המסיון מכתבו של מזכיר הכנסת וצנצ'ן חוברות הסברה על פעולות המשרדים
- (3) דו"ח נציג תלונות הציבור - המשך הדיון בסעיף 73 בנושא: "עיכוב בקביעת מחירי דירות ומועד מסירתן"

היו"ר א. אנטוריון:

אני פותח את הישיבה.
לפני שנתחיל אני רוצה לברך את הה"כ עופר
שעשה סבא כפול - קודם נולד לו נכד ועכשיו נולדה לא נכדה, ולא הספקתי
לברכו על הולדת הנכדה.

א. עופר:

תודה רבה.

היו"ר א. אנטוריון:

אני מקדם בברכה את פני יושב-ראש הכנסת.
לפי התקנון אנו חייבים מיד בהתחלה
להחליט בענין הערעורים על אי הכרה בדחיפות ההצעה לסדר היום מצד שני
חברי כנסת. כדי לא להפריע לענין של סדר היום, אני פונה לחברים
בבקשה שנסתפק בשמיעת המערערים ובתשובת יושב-ראש הכנסת והחברים לא
יתווכחו על הנושא.

א. רוזנאל-גאור:

אני מבקשת להרשם לנושא.

היו"ר א. אנטוריון:

יש שני ערעורים על ענין שהוא נושא אחד:
ערעור אחד הוא של חבר-הכנסת בן-מאיר
על החלטת היו"ר והסגנים בדבר אי הכרה בדחיפותה של הצעתו לסדר היום
בנושא "התפשטות נגד המסיון וההשלכות המסוכנות של הלום המדינה".

הערעור השני הוא של הה"כ אברמוביץ
שאיננו כאן, אבל אני מבין שזה"כ לורנץ ינסק בשמו, - הפעילות הגוברת
של המסיון בארץ". הה"כ בן-מאיר מבקש מיו"ר הכנסת:
ברצוני לערער על החלטתם ה"ל של היו"ר והסגנים. אודה אם תביא את
ערעורי בהתאם לתקשן לפני ועדת הכנסת בישיבתה סחר בוקר".

הה"כ אברמוביץ כותב ליו"ר הכנסת:

"נשיאות הכנסת בישיבתה היום דחתה את דחיפותה של הצעתו לסדר היום, בה
ביקשתי לדון על הנושא: "הפעילות הגוברת של המסיון בארץ".
הנני מערער בזה על דחיית הדחיפות, ואבקש להעביר את הצעתו לוועדת הכנסת
כדי שתכריע בדבר דחיפותה, בהתאם לסעיף 71 י"א לתקנון הכנסת.

יום יום מתפרסמת בעתונות כתבות על ההתגברות המסיבית של פעולות
המסיונרים. התברר כי הללו קשורים עם גומרים שונים במידות ערב ואף
מקבלים מהם כספים. מאידך גיסא, יש בין המסיונרים גם יהודים המנצלים
את חוק השבות ומקבלים את כל ההקלות הניתנות לעולים החדשים, הקלות
המתאפשרות הודות לכספי העם היהודי בארץ ובגולה.

מאחר שעל הממשלה מוטלת החובה לנקוט בצעדים מדיניים כדי לעצור את
נגע המסיון, שיש בו סכנה רוחנית ובטחונית - יש לקיים על נושא זה
דיון דחוף בכנסת.

ש. לורנץ:

אני מקווה שלפחות בענין זה אנו נזדהה
הזדהות מוחלטת. לדעתי, אם הנושא
הזה לא מצדיק דחיפות, אינני יודע דחיפות מהי. אנו צריכים לדעת
שהמסיונרים בזמן האחרון הגבירו מאוד את פעילותם ונהפכו לטרדנים;
הם ניגשים לאנשים באוטובוס וברכבת, מדברים עברית רהוטה, והנה,
רק אתמול ראיתי באתון שגברת אחת שנמצאת פה כנר כמה שנים כמסיונרית,
יצאה לארה"ב, התגיירה כהלכה וחזרה הנה בתור יהודיה נדה. אפשר לרמות
בצורה כזאת. אני בטוח שיש רשת כזו של מסיונרים, הם יכולים להתארגן
ויכולים להערים ולעשות הכל. לא יתכן שאנו נשב ונפסיד אפילו יום אחד
אשר כתוצאה מסנו נפסיד אפילו נפש אחת. לכן זה מצדיק את הדחיפות.
גם מחיינת יוקרה אני חושב שזה לא יהיה לכבודה של הכנסת אם ועדה זו
לא תקבל את הערעור ולא תקבע שהנושא הזה ראוי לדחיפות.

י. בן-מאיר:

אני רוצה לקצר, ולא אוסיף הרבה.
אני חושב שהבקשה לדחיפות מנוסחת על
סעיף 71(ט) בו נאמר: " (ב) הצעה לסדר היום תאושר כהצעה דחופה אם
יושב-ראש והסגנים קבעו: (1) שהדיון בהצעה בכנסת עשוי למנוע מעשה
או מחלל שאינם ניתנים לתיקון, או (2) אם לדעת היושב-ראש והסגנים
יש בנושא ענין דחוף לציבור".

י. בן-מאיר:

אני חושב שיהיה מאוד קשה אם נקבע, ואני מקווה שלא נקבע, שנושא המסיון בכלל והתפשטותו בארץ בתקופה זו בפרט, יצטרף ענין דחוף לציבור. אני מאמין באמונה שלמה שזה ענין דחוף לכל הציבור הישראלי, דתי או לא דתי, ללא הכדל. אני מקווה שאין בזה חילוקי דעות. יש ענין דחוף לציבור בנושא זה, ולכן אני חושב שאי אפשר מבחינת הענין לא להכיר בזה כנושא דחוף.

אני בהחלט מוכן, ואני מבין שהיה בזה

דיון בהשלח הקואליציה,

מה זה שייך?

מ. גסיס:

גם אם זה לא שייך, אפשר להזכיר את זה.

הפנ"ר א. אנקורי:

אני מוכן בהחלט להסכים, ואני חושב שגם חה"כ לורנץ היה מסכים, שטיפול בין-סייעתי יקדם את הנושא הזה, גם אם לא תוכר הדחיפות.

י. בן-מאיר:

גם אני פנינר.

א. רוזיאל-נאור:

י. בן-מאיר:

לא הייתי ער לזה שאתם פניתם לענין, והקנאות שלכם כאילו מישהו חטף לכם משהו, זה יותר מדי. הנושא יותר חשוב מזה. סהדי במרומים שלא ידעתי שסייעת גח"ל מוכנה לטפל בנושא טיפול בין-סייעתי. ידעתי שהיה טיפול של הסייעות הדתיות, ואני שמח שיש טיפול בזה וגם הנהלת הקואליציה מוכנה לטפל בזה. משום כך אני אומר שאני מוכן ומסכים אחרי שנכיר בדחיפות הענין, צסכים לדחות את הדיון לשבוע הבא ואולי בינתיים יתקיים בירור בין-סייעתי בענין.

אם אתה מבקש לדחות את הדיון לשבוע הבא, אין בכך כבר דחיפות.

י. גחושתי:

על דחיפות צריכים לדון מיד ולא בשבוע הבא.

א. עופר:

י. בן-מאיר:

יש הרבה תקדימים לכך שנושא שהוכר דחוף, נדחה הדיון בו. ההכרה של דחיפות היא פונקציה של מהות הנושא. למשל בענין מות הילדים במעון למפגרים היתה הצעה דחופה לסדר היום, שר הסעד היה מוכן להכיר בדחיפות, אבל אמר שיש לו ענין שהדיון על כך יהיה ביום ב' ולא ביום ד' כדי שיוכל בינתיים דון"ח ועדת החקירה על המקרה. אינני אומר שאם צדון על הנושא ביום ד', מחר, צפתור את הבעיה. אבל אני מפטער ומתפלא על כך שהיו"ר והסגנים לא הכירו בדחיפות הענין, כי לפי זה לדעתם אין ענין המסיון דחוף לציבור, ועל כך אני מערער. אני חושב שיש לזה דחיפות בצייבור, ולכן יש לקבוע את זה כנושא דחוף לסדר היום.

י. בן הכנסת, י. שעינה:

אדוני היו"ר, רבותי חברי הועדה, יחסי, ואני מציע שגם יחסם של חברי הסגנים אולי פרט לאחד, לענין פעולתו של המסיון, הוא כיחסם של חה"כ לורנץ ובן-מאיר. אבל עלינו הוטלה משימה בלתי אפשרית, תרשו לי להתבטא בחריפות ולומר כי זו משימה אבסורדית, להחליט אם נושא הוא דחוף או לא דחוף. מה לעשות שהתקנון שהועדה הזו התקינה והכנסת אישרה בתקופה שאני כהנתי כיו"ר הועדה הזו וההגדרות שישנן לגבי ענין של דחיפות, יצרו את המצב שאני קורא לו אבסורדי. אתמול ישב המוסד הזה של היו"ר והסגנים לישיבה הרגילה השבועית. ליום רביעי זה של השבוע, שהוא שלישי מזמנה של הכנסת, נועדו שלוש הצעות רגילות לסדר היום. לעומת זאת הוגשו 32 הצעות דחופות לקדר היום וכולן באותה דרגה של דחיפות כמו הצעתם של חה"כ בן-מאיר ולורנץ. כי אם אני מקבל את הפירוש שנותן חה"כ בן-מאיר למושג "דחוף לציבור", כל 32 ההצעות הן דחופות לציבור. שהרי, מה הוא אומר? חה"כ בן-מאיר אומר שהוא מייצג אלפי אנשים, סיעתו מייצגת אלפי אנשים, הבשילים דחוף, ומכאן שזה דחוף לציבור. אם כך הדבר, יש 32 הצעות שהן דחופות לציבור, כי כל מי שהציע את ההצעה, מייצג ציבור וזה דחוף לציבור שאותו הוא מייצג ומכאן שזה דחוף לציבור, וצריך לאשר את הדחיפות אוטומטית.

י. בן-מאיר:

אני מתכוון שזה דחוף לציבור כולו ולא רק לציבור שלנו.

י"ר הכנסת י. שטיינר:

ואז, אם נצטרך לדון בכל ההצעות,
זה ידרוש שלוש-עשרה עד ארבע-עשרה

שעות, שהן כמסך הזמן של ~~שני~~ שלם בכנסת.

איך אנו יכולים לעמוד בזה? לדעתי הדבר
הוא בשבילנו לבלתי נשוא, אם כי יש בין הסגנים מי שחושב שזה תפקיד
ככל התפקידים וצריך למלא אותו אם כי הוא קשה. מדוע אני צריך להחליט
אם הנושא דחוף או לא דחוף? מדוע לא תחליט הטיעה שמציעה את הנושא
הזה, והיא אחראית לא פחות ממני ויודעת מה חשיבות העניין, ופה העניין
של חשוב ודחוף מתערבב בין השיטין.

אני אקרא לפניכם את ההצעות הדחופות שהוצעו
כדי שתראו כמה המדובר. אכן מגיעים למצב שבאים לישיבה ומקדישים לדיון
שעתיים, ויש דברים שהלב והרגש מתקומם נגדם גם אצל אלה שקובעים שהנושא
לא דחוף. הנה, ישנה הצעה בעניין הפרסומים בדבר המתת תשעה יהודים
בכלא העירק, ואני צריך להצביע נגד דחיפות. ואני שואל את עצמי למה
אני צריך להצביע נגד ובכלל למה אני צריך להצביע. יש לחה"כ זמן
להציע הצעות שהוא כשליש מזמנה של הכנסת, אז תקדיש הכנסת חצי זמנה
ותחלק את הזמן לעצמה כפי שתמצא לנכון, ועל תטיל את התפקיד הזה על
שמונה יהודים חכמים שיחליטו שמה שהציעה סיעת גח"ל אינו דחוף. איזה
זכות יש לנו להחליט? שסיעת גח"ל תחליט בעצמה שזה לא דחוף.

אינני רוצה להטריד את הועד, אבל אני
רוצה שהועדה תיתן את דעתה לנושא הזה. לדעתי ההחלטה מה דחוף ומה לא
דחוף צריכה להיות בידי המציעים ולא בידי היו"ר והסגנים. תחלק הכנסת
את זמנה בעצמה. היו"ר והסגנים צריכים לקבוע מה דחוף ומה לא דחוף
כאשר אין בידיהם קריטריון לפיו יקבעו זאת.

רצוי שתשמעו את ההצעות שלא הכרנו בדחיפותן -
לדוגמא: פתרון דחוף לשוכני מעברת קרית חיים. בנישול תושבי העוטף כפר
קאסם מארסותיהם, פעולות מינהל מקרקעי ישראל בכפר-קאסם וסכנת ההפקעה
של רוב האדמות השייכות לכפר, הודעתו החוזרת של מנכ"ל רשות השידור על
כוונתו לקצץ בשדורי הרדיו והטלוויזיה והתוצאות הציבוריות העלולות
לנבוע מקיצוץ זה, כניעת הנהלת הטלוויזיה לכפייה דתית, מסקנת שר הבטחון
כי ניתן להגיע לכלל שלום עם מדינות ערב על בסיס חזרה לגבולות הקו הירוק,
הפרסומים בדבר המתת תשעה יהודים בכלא העירק, טענות הרבנאגו בדיה יוסף
כלפי "שיטות" הרב שלמה גורן, השביטה הצפויה של העובדים הסוציאליים
בירושלים, ביטול ההתנחלות בקרית-ארבע, ההצפה הצפויה של משלחות ספורטאים
מישראל בגרמניה, 4 הצעות של המצב בבית החולים אסף הרופא,
עניין מחצית נשר בפארק הכרמל, הצהרתו המחבלת של חה"כ בן-אהרון מזכיר
ההסתדרות לפיה על ישראל לסגת באופן חד צדדי משטחי ארץ ישראל הנתונים
לשליטתה והנזקים המדיניים והבטחוניים מדברים אלה, הסנקציות שנוקטים
הפועלים הארעיים בנסל אשדוד, הפעולות המזיקות של הליגה להגנה יהודית,
השבתת הלימודים ביה"ס התיכון הדתי המקיף בראש העין, המלצות ועדת
ברנזון לשיפור ההליכים המשפטיים בתביעות נזיקין.

לפי הקריטריון של דחוף ולפי הפירוש של
דחוף לציבור לפי חה"כ בן-סאיר, כל ההצעות האלה אולי פרט לאחת או שתיים
נמצאות בתוך הכלל הזה וכולן דחופות. בעניין הקונקרטי תחליטו היחם
מה שתחליטו, אבל אני מבקש מהועדה שתדון בעניין ותקבע קריטריון כזה
שישחרר אותנו מקצת אי נוחות ביחסים שלנו. כבר שמעתי שאומרים "אתם
המחליטים". אינני רוצה לפגוע בזכותה של אף סיעה ולא שאני מתחמק
מאתגרות, אני חושב שאנו יוצרים מחסום ואחר כך אנו נלחמים בו. אפשר
לסלק את המחסום, יביאו כל הסיעות את הצעותיהן על פי החלטתן, ולא יעמוד
המחסום הזה שנראה לי מלאכותי.

היו"ר א. אנטוריון:

נבשמו חה"כ רזיאל-נאור ורפאל. אני חושב
ופונה לחברים להמנע מהויכוח הזה.
כל אחד יצביע כפי שיצביע, כי אחרת נביא צרה נוספת על ראשנו - נסתום
את ועדת הכנסת אשר במקום לספל בעניינים שעל סדר יומה, הרי כל שבוע
עניין הערעורים על אי הכרה בדחיפות חוזר, ואז אף פעם לא נוכל לדון על
סדר היום הרגיל.

א. רזיאל-נאור:

יש לי כמה ערעורים בעניין. קודם כל, אני
רוצה להגיד שאני בעד הערעור, אבל אני מתקשה
להיות בעד המערערים, משום שזה ודאי לא עניין של לחטוף ואינני סבינה
איך אנשים שעוסקים בעניינים פוליטיים מביאים אסוציאציות כאלה, אבל יש

א. רזיאל-נאור:

איזה מיניסום שאסור לשכוח אותו, ואם סיעה אחת פונה במכתב אל כל הסיעות האחרות שהיא מבקשת התייעצות על נושא שהוא הרבה למעלה ומעבר לכל חנינים של הקלחת המפלגתית ושהוא על צביון לאומי מובהק ולא מוצאים לנכון לענות לה, יש מקום להתמסרות.

לא קיבלנו סמך שום מכתב.

י. בן-מאיר:

שמעתי את זה סמך רק אתמול בערב.

ש. לורנץ:

ביקשו אותנו לחסוך מזמנה של הועדה. אני לא חייבת להגיד לך באיזה יום נכנסה מזכירת הסיעה והגישה לסייעות את המכתב שלנו. העניין דחוף מאוד כי נפשות חמיסות ותסות, לפעמים אנשים שהם במצב רוחני של חוסר בגרות ולפעמים אנשים שהם במצוקה נתפסים ברשת וזופלים בה. אתם אינכם יכולים לוטר שאם בור כרוי ברשות הרבים הוא לא דחוף, אלא נחכה עד שיפלו בו מספר אנשים ואז נראה כבר. זה לא עניין של ויכוח אידיאולוגי אינטלקטואלי. זה רשת. לפלוגני נותנים תמסכה כספית, לאלמוני נותנים אפשרות לסעוד במסעדות במזרח ירושלים פלוס סיגרה של סמים ואז אנשים נלכדים. איך אפשר לא להכיר בדחיפות העניין? בכל הכבוד, אני רוצה לוטר שבשבוץ שעבר לא נתקיימה ישיבה של הנשיאות שבה דבר בנושאים הדחופים כי אדוני יושב-ראש הכנסת לא היה בקו הבריאות.

א. רזיאל-נאור:

כן התקיימה ישיבת הנשיאות.

פ. ר. הכנסת י. ישיבת:

הגשתי הצעות ואמרו לי במזכירות שאי אפשר לדון כי לא תתקיים ישיבה.

א. רזיאל-נאור:

היתה ישיבה ועל הצעה אחת היה משאל.

י. יושב-ראש הכנסת י. ישיבת:

אני שמחה לברך את היו"ר על החלטתו. אבל בשביל מה קיימת הנשיאות? זה אחד התפקידים שלה. לא תרצו ליצור מגמה כזו שמרוב תיקוני התקנון יהיה צורך למחוק את ההצעות ולוטר שהכל יהיה על חשבון הסיעה. לא יתכן שמצד אחד ישללו את האפשרות להעלות הצעות לסדר היום על ידי המכסה, ומצד שני לא יתנו להעלות הצעות דחופות לסדר היום. אינני מציעה שנחזור לשיטה הקודמת, יש מכסה, אבל קבענו מה לעשות בה. היו"ר אחמר שנצטברו 32 הצעות דחופות לסדר היום. צריכים למיין אותן. שלוש הצעות הן על פרופ' טיוסקין, אז זו הצעה אחת.

א. רזיאל-נאור:

ישנם שלוש מנמקים, אז אלו הן שלוש הצעות.

י. יושב-ראש הכנסת י. ישיבת:

כאשר יש מספר מבקשים לדון באותו נושא, זה כבר ההוכחה שזה חשוב לצ'בור מעבר לתחום של המפלגה של המציע. אז קודם כל תסייבו, ואם יש מספר גדול של מבקשים, יתכן מאוד שצריך למסור הודעה של הממשלה, ואז יש כבר זמן למשל, בעניין תשעת היהודים שמתו בכלא עירק, הלוואי ויורו שזה לא נכון. האם לא היה כדאי להזמין את הממשלה בעניין זה. שתגיד מה ידוע לה? לנשיאות יש בעיות, לכל מוסד יש בעיות משלו ולשם זה הוא קיים והוא צריך לפתור אותן. כמו שאי אפשר לצפות לאישור אוטומטי של הצעות, כך אין לצפות לדחיה אוטומטית של הצעות.

א. רזיאל-נאור:

אני אושבת שכדאי לשקול שני דברים: במושבים הקודמים של הכנסת הזו ושל הכנסת הקודמת היו מוסיפים מפעם לפעם יושבי-עבודה נוסף כי אמרו שהתקציב מאלץ. אולי נצטרף כל כך הרבה חוסר שאפשר להוסיף יום עבודה נוסף לאו דווקא בעניין התקציב. ואני פונה ליו"ר הועדה, אפשר להוסיף ישיבה נוספת של הועדה הזו כמו שמוסיפים ביערות אחרות.

היו"ר א. אנקורי:

אינני חושב שחברי הועדה כל כך ששים להוסיף עוד יום עבודה.

א. הראל:

רציתי לוטר לסדר מדוע אנו צריכים להחזיק פה אנשים שמוזמנים לנושא אחר, בוויכוח על הערעורים. אם רוצים לקיים על כך דיון, אפשר לעשות זאת לאחר השעה אחת-עשרה.

הי"ר א. אנטוריון:

אני כבול על ידי התקנון שאומר שענין כזה מוכרחים להחליט עליו בנושא ראשון.

י. רפאל:

אני מבין שהשנה תהיינה הרבה הצעות לסדר היום כי אנו מתקרבים לבחירות. אבל בשביל זה יש לנו בלם של הצעות לסדר היום וקבענו מכסות. אני מציע שלא נכסל את המכסות ובזה אני מתנגד לדברי חה"כ בזיאל-נאור, אני גם מתנגד לכך שניתן לעקוף את המכסות על ידי הצעות דחופות. כלומר, מה שאינו דחוף, שלא יוכר כדחו. מתוך §2 ההצעות שקרא יו"ר הכנסת, יש מעט מאוד הצעות שהייתי מכיר בהן כדחופות. עיקר האלמנט בדחיפות הוא שאם מעלים את ההצעה, ניתן למנוע משהו, אולם הצעה שאם אתה דוחה את הדיון בה לא פוגעים בשום דבר, אינה דחופה. לא כן הענין של המסיון.

א. עופר:

אבל המציע אומר שאפשר לדחות את הדיון בשבוע.

י. רפאל:

אני מדבר בשמי ולא בשם המציע. יתכן שהייתי שוקל אם להעלות את זה כענין דחוף. ציתן היה לדחות את זה ליום רביעי, וזה נושא חשוב שראוי שהסיעה תקצה לו זמן על חשבון המכסה. יכול להיות שהיתה בנושא זה רגיעה למראית עין, אבל כל הידיעות אומרות שבזמן האחרון הדבר מחריף. אבל בכל זאת, אין הדבר אומר שמהיום למחר הענין אינו יכול לחכות. אבל אם העליית דבר כזה, אינך יכול להוריד אותו. הכנסת כולה כלפי דעת הקהל איננה יכולה לומר שהענין הזה אינו דחוף ברגע שהנושא הועלה כדחוף. אני פונה לכן שיכירו בנושא כדחוף ולא כל כך חשוב מתי זה ידון היום או מחר.

הייתי רוצה שתהיה פניה היות ויכולים להעמיד במצבים דומים את יו"ר הכנסת ואת הסגנים, שתהיה פניה לכל הסיעות שלא יביאו הצעות דחופות היות שלא תהיה אפשרות להענות, ולכן מבקשים את הסיעות שלא יציפו בהצעות דחופות לסדר היום.

הי"ר א. אנטוריון:

אין טעם להרבות כעת בויכוח, ולעצם הערעור יצביע כל אחד ברצונו.

מ. פסים:

לסדר. אני מקבל כל מה שאמרה חה"כ רזיאל-נאור. היות שהמציעים אמרו שלא ידעו שהיתה פניה של סיעת גח"ל בנושא, אני פונה אליהם שיעכבו את הערעור.

הי"ר א. אנטוריון:

אם מעכבים את הערעור אין דחיפות.

חה"כ בן-סאיר, אתה מותר על הערעור? לא.

י. בן-סאיר:

גם אני אינני מותר.

ש. לורנץ:

נצביע לעיני הערעור -

הי"ר א. אנטוריון:

הצבעה: בעד קבלת הערעור של חה"כ בן-סאיר - 7
נגד קבלת הערעור של חה"כ בן-סאיר - 10.

לא נתקבל ערעורו של חה"כ בן-סאיר.

הצבעה: בעד קבלת הערעור של חה"כ ש. לורנץ - 7
נגד קבלת הערעור של חה"כ ש. לורנץ - 10.

לא נתקבל ערעורו של חה"כ ש. לורנץ.

2) מכתבו של מזכיר הכנסת בענין חוברות הסברה על פעולות המשרדים

הי"ד א. א. אנטוריון:

לא נקיים עכשיו את הדיון עצמו על הנושא אבל ביקשתי את חה"כ קרגמן להופיע לפני הועדה לפני שהוא פותח את ישיבת ועדת הכספים, כדי שיאמר את דעתו בשאלה שלפנינו, וביקשתי את השתתפות נציג האוצר.

השאלה שהעמיד בפנינו מזכיר הכנסת היא הזו: בשעתו, בהחלטה כללית שישנה לוועדה על סדר הדיונים על התקציב ועל משרדי הממשלה, החלטנו בין השאר בסעיף 12(ב) שלפחות שבוע ימים לפני הדיון יציג השר על שולחן הכנסת סקירה על הפעולות והמדיניות של משרדו. כשבכנסתי לתפקידי בוועדה ראיתי שיש התרשלות בביצוע החלטה זו ומצנחים את הסקירה ממש ביום הדיון או יום לפני כן ואין לחברי הכנסת אפשרות להתכונן באופן אפקטיבי לדיון. כתבתי תזכורות באמצעות מזכיר הממשלה לתקן את המצב ומאז משרדי הממשלה מקיימם את ההוראה. עכשיו התעוררה השאלה שחוברות ההסברה מהוות הוצאה כספית והענין מיותר בשם לב שלתקציב מצורפות החוברות של המשרדים השונים שיש בהם די הסבר וקיימת דעה שזה מספיק ואין צורך בהסבר נוסף בחוברות הסברה.

י. קרגמן:

לכל דבר בכנסת יש היסטוריה. היו ימים שהיו מניחים על שולחן הכנסת חוברות, צילומים וגרפים וזה עלה למעלה ממיליון לירות. זה אמנם נתן תעסוקה לכל מיני סופרים ועורכים. אנו הצענו ליו"ר הכנסת המנוח, קדיש לוז, בשיחה שהייתה בוועדת הכספים, והוא קיבל זאת, שתהיה הוראה לחדול מהענין הזה כי זה לא יעיל; איש לא יכול להשתלש על החומר הרב שכל שר היה מניח על שולחן הכנסת והצענו שתקציב המדינה ייערך בחוברות דקות לפי כל משרד כדי שיוכלו חברי הכנסת לקחת את החוברת הרצויה להם, והאוצר קיבל זאת. מי שרוצה להתכונן למשל לדיון על תקציב משרד המסחר והתעשייה, יכול לקחת את החוברת בת שמונים העמודים המכילה דברי הסבר ולהתכונן. נוסף לכך ישנו נאום השר.

מ. גמליאל:

הנאום נשמע במקום.

י. קרגמן:

אבל יש הכנה לדיון. יש מספיק חומר לחברי הכנסת, ואין צורך בחומר נוסף שממילא חוזר כמעט על החומר שמופיע בחוברת התקציב בדברי ההסבר. אם מישהו שהחומר אינו מספיק, נצרוש מהממשלה להוסיף עוד מספר דפי הסבר. אני חושב שאנו ככנסת צריכים להיות מעורבים גם לא רק לדבר על ~~התקציב~~ וחסכון, אלא צריכים להסתפק בזה.

ד. גינשל:

ההוצאה הישירה לחוברות האלה בלי עריכה היא כ-15 עד 20 אלף לירות לחוברת. אם כופלים את זה במספר המשרדים מגיעים ל-400 אלף לירות. אפשר לומר שההוצאה הישירה היא חצי מיליון לירות. האומדן שמסר חה"כ קרגמן כולל גם את הוצאות העורך והוצאות המשרד לכתובת החוברת. ברוב המשרדים החומר בחברות זה כמעט לחומר בדברי ההסבר. לפעמים הוא ערוך קצת אחרת בתוספת דיאגרמות וציורים, אבל מבחינת התוכן אין הבדל משמעותי בין החוברות. ההבדל היחיד הוא בתוכם מעודכנים בין עושה דברי ההסבר לבין נאום השר. אנו מצטרפים להצעת החסכון שהציע יו"ר ועדת הכספים.

הי"ד א. א. אנטוריון:

אם בין חברי הועדה אין כאלה שמתנגדים לדעה הזו, נוכל להחליט. גם כשאנו מחליטים על ביטול החוברות אין מניעה ממשרד זה או אחר אם הוא רוצה להוסיף חומר, להוסיף אותו. מכיוון שחברים רוצים להביע דעה בנושא, נפסיק את הדיון כעת ונלשין פה בפעם הבאה.

3) דו"ח נציגי תלונות הציבור - המשך הדיון בסעיף 73

הי"ד א. א. אנטוריון:

אנו ממשיכים בדיון בסעיף הדין בדו"ח ~~על חלקי הציבור~~ הציבור בנוגע לעיכוב בקביעת מחירי דירות ומועד מסירתן.

א. עופרי:

אנו צריכים להפריד את הדיון לשני חלקים: על הדו"ח של נציגי בתלונות ועל השאלות שחברים עוררו פה בויכוח, ושאינן קשורות לדיון הספציפי הזה.

א. עופר:

חברים העלו את שאלת ההצמדה של מחיר הדירה שהיא שאלה נפרדת ולא נוגעת לתלונה, אם כי יכול להיות שמתפרשת מתוך הדברים. אני רוצה לומר לחברי במשרד השיכון שאני חושב שהעמדה של נציב תלונות הציבור צודקת במלואה. אדם בא ורוכש דירה, הוא יודע כבר איפה הדירה, יש עליה פרוספקט, יודעים כמה בונים את הדירה ויש חוזה עם הקבלן. לדעתי אפשר לקבוע גם את המחיר כפי שעושים בשוק כל החברות הציבוריות וכל הקבלנים. בחוזה אתה מבטיח את עצמך שאם מאחרים בזמן מסירת הדירה, יש שלושה חודשים של פורס מאזור ולאחר מכן מקבל הרוכש סכום מסויים בעד האיחור במסירה. אם יכולות לעשות את זאת חברות שלא מפסידות, אני סודה שמשרד השיכון לא יכול לעשות את זאת, כי העניין שם יותר קשה. היה לי ויכוח עם משרד השיכון לפני כשנה שנה וחצי למה לא מוסרים את הדירות. אינני מדבר על דירות של משרד השיכון אלא על זוגות צעירים, לא על אלה ששנייהם להם, אלא על כאלה שיש להם זכות לקבל דירות כמו עולים. נדמה לי שהדבר התקבל על דעת משרד השיכון מדוע להם להכנס באמצע, לקנות את הדירה מ"רוסקו" ולתת לאנשים. אמרתי למשרד השיכון שיקבעו את התנאים, יודיעו לזוג הצעיר שהוא יכול לקנות פה דירה בתנאים אלה ואלה והחברה תהיה אחראית. הממשלה לא צריכה למכור מוצרים לאזרחים.

גם במקרה הזה משרד השיכון לא בנה כקבלן את הדירה. מישהו בנה את הדירה והיה לו חוזה עם משרד השיכון. הוא היה צריך לשלוח את אותו היהודי לאותו הקבלן שיחתום אתו על חוזה ויקבע את המחיר, כפי שעשה לגבי עשרות אלפי מקרים אחרים.

צ. צימרמן: מי יקבע את זכות העדיפויות?

א. עופר: משרד השיכון. גם בארמון הנציב משרד השיכון קובע למי למכור ובאיזה מחיר למכור.

אבל החוזה הוא בינינו לבין המשתכן ואנו אחראים כלפיו. אני יודע שזו המדיניות של משרד השיכון. נכון שכאשר המשרד רוצה לעשות זאת כמשרד, זה עובר אינטסטנציות לא מעטות. יש ועדת פרוסיקטים וועדת מחירים ועד שהדבר עובר את כל השלבים, יוצא לעתים שלאחר שבמרו את הבניה עוד לא גמרו את הקביעה הפנימית למי להוציא את הדירה. בדבריו אומר הנציב שצריך לקבוע הוראות נוהל קבועות, ואני חושב שהיום המשרד הולך בדרך הנכונה, כשהוא לא רוכש את הדירה.

בענין ההצמדה - זה לא שייך למשרד השיכון אלא למשק הישראלי. שום קבלן שמבצע עבודה ויוצא לבנות באיזשהו אתר, לא יהיה אחראי שהחוזה יהיה צמוד למדד יוקר המחיה. הוא אומר שזה המחיר היום ועם התפתחות הבניה צריך הרוכש לשלם את ההתייקרות לפי מדד הבניה על אותו חלק שעוד לא ביצע. בבניה עממית 80% זה מחיר הקבלן. בבניה יקרה יותר, זה פחות, כי פחות נעשה על חשבון הקרקע. אפילו בדברים אחרים יש התייקרות, אצל מניחים שזו אותה ההתייקרות. צייתן לכן להוסיף 10% למחיר ואין בזה כל בעיה. אם מוכרים בסוף, אתה יודע כמה היתה ההתייקרות. אבל אם רוצים למכור עם התחלת הבניה, והבניה תארך עוד 18 חודש, כיצד יכול הקבלן לנחש מה תהיה ההתייקרות? אז כל זמן שהמחיר הוא חופשי ולא היה פיקוח על המחירים, יכולת לקחת לעצמך מקדם בטיחות איזה שאתה רוצה ולהגיד שבממוצע זה 10-12% ולקבוע מחיר סופי. ברגע שבוסל הפיקוח על המחירים, עושים הערכה וקובעים מחיר סופי. אבל כשהיה פיקוח, לא יכולת לקבוע כפי שאתה רוצה כי אם היית קובע יותר, היית עובר על צו הפיקוח שאסר לעבור על התייקרות האינדקס. היות שהאינדקס על כל מה שמשולם במזומן זה על מה שאתה משלם היום, ורק על היתרה אתה משלם את האינדקס, היו הרבה טענות של זוגות צעירים שהם אינם מבינים זאת.

ד. נחשתן: מה הרווח הסביר המקובל אצל הקבלנים?

א. עופר: יש להבחין בין קבלן לבונה. קבלן זה מי שמבצע את הבניה והבונה זה החברה העושה את החוזה עם המשתכן. אצל קבלן הרווח זה 15% ברוטו. אצל הבונה זה 7.5%.

ה. נחשתן: לפעמים הקבלן והבונה הם אותו גוף?

א. עופר: כשהבונה הוא הקבלן זה עולה לו יותר. החשבון הפנימי שלו פחות טוב, ולכן היום לא נוטים אנשים לעשות את שני הדברים גם יחד.

הרווח הממוצע של קבלן הוא 15% ברוטו ושל בונה - 7.5%. כל מה שהוא מוסיף

א. עופר:

על זה, זה רווח שלו.

כמה רווח?

ב. ארזי:

א. עופר:
לגבי בניה עממית בכל הבניה בשביל משרד השיכון ~~הבניה~~ ציבורית אחרת שמשרד השיכון צריך לאשר אותה, אין רווח, אלא יש העלות פלוס ההוצאות של אותם 7.5%-7%. בשוק החופשי קובעים לפי השוק ולפעמים זה יכול להיות 10% ולא מתבישים גם להרוויח 20%. אבל זה לא לגבי דירות לזוגות צעירים, אולי או מפורזים.

בעלות עצמה יכול להיות אחוז יותר או פחות. לכן בתקופה הפיקוח אי אפשר היה להמיר את ההצמדה. כי אם היו אנו יכולים לעשות איזה חשבון, ובדרך כלל ניקח מקדם בטיחות של 2% כלפי מעלה, הרי בחקופת הפיקוח אי אפשר היה לעשות זאת; כלפי מטה לא רצינו וכלפי מעלה אי אפשר היה. בשנה זו מותר להניח, ולא בגלל שזו שנת בחירות, אלא כי אנשים מניחים, וזה משפיע על התופעה הכלכלית, אז מותר בשנה כזו להניח שאם יש גבולות להתייקרות הרגילה של המחירים והשכר - שלא יהיה השנה פחות, ולכן יכולנו השנה להכריז שיש הסרת הצמדה וקובעים מחיר סביר. והיום, גם במחיר החופשי, כשאינן זוגות צעירים, קובעים מחיר סביר.

לענין ההצמדה המחיר הוא לטובת המשתכן, כי במקרה שהחברה עושה את החשבון מה תהיה ההצמדה, היא תעשה זאת בתוספת מהו. נכון שבמקרה של הבניה הציבורית משרד השיכון לחץ אותנו ואנו תבענו 13-14% ואילו הם העמידו אותנו על 10%. אני חושב שסביר שהיינו גומרים ב-12%. בשוק החופשי מוסיפים עד 15% כדי להבטיח את ההצמדה, אבל איש לא יודע מה יהיה בשנה וחצי הקרובה. 12% הייתי מעריך כאחוז סביר, אבל גם פה יכול להיות אחוז או שניים כלפי מעלה.

מה אתה מציע לגבי קביעת המחירים?

ג. גסיס:

הצעת לגבי המקרה הקונקרטי שמשרד השיכון רק יכול את המשתכן לטי שבונה את הדירה,

א. עופר:

ויקבע את התנאים לדרישה.

ועל פי תהיה האחריות?

ג. גסיס:

לפי החוזה של משרד השיכון.

א. עופר:

והחברה לא תקבע למשתכן?

פ. גולן:

היא כן תקבע שלושה דברים: מחיר, מועד מסירת הדירה ומה הוא קרובה.

א. עופר:

פ. גולן:
הבנייה שעומדת לפנינו היא לא רק החלונה אלא הספציפית. אני חושב שאנו כאנשי ציבור חשוב לנו יותר מה שישנו מסביב לענין הספציפי, אבל אני לא אכנס לעומקה של הבעיה.

עקב הפער בין ההצעה והביקוש ועליות המחירים קיבל נושא השיכון רגישות מיוחדת בציבור, ונרצו דבר לדעת רציני ביותר בשבילנו וראוי לתשומת לב, והוא שאנו מקציבים לשיכון אמצעים כבירים. הלק וסקס בארץ מפעל שיכון שאין לו חקדים. אפשר היה לצפות לאחד מאמץ מסלכתי כזה וניצול משאבים כאל רבים למעט נחת דוח ושביעות רצון בציבור. אבל תציאות היא אחרת. לא רק שאין נחת דוח; אלא אנו, אנשי ציבור, חשים סרירות גוברת והולכת, ויש לי הרושם שיש משהו באמצע שאיננו בסדר וזה כנראה בביצוע. אין זה מספיק להחליט להקציב משאבים. שר האוצר החליט החלטה גדולה על הקצאה של שבעה מיליארד לירות לצרכי החברה, אולם השאלה היא אם המשאבים האלה מנוצלים ניצול סכסימלי לתועלת סירבית של הציבור הנצרך. נראה לי שיש פה איזה סרבול.

אינני רוצה להקניט כאן אף אחד, ואני יודע שפה מאוד להעריך כל עובד במוסד ממלתי. אבל, רבותי, הביורוקרטיה שלנו אזכלת כל חלקה טובה במדינה. משהו לא בסדר בכל המהלך הזה. תאריך אינו תאריך, מחיר אינו מחיר, מעבירים מקומה אחת לשנה, אומרים לבוא ביום זה וביום אחר וכו'. אלה הם דברים איומים.

י. גולן:

מישהו שעקב אחרי הדיון הזה, יכול לשאול את עצמו: נציב התלונות אומר שהמתלונן בא על סיפוקו. אז אחת מהשתיים - אם הבעיה היא בעיה, איך הנידון בא על סיפוקו? ואם הוא בא על סיפוקו, למה לא כולם באים על סיפוקם? השאלה היא האם צריך אזרח לבוא על סיפוקו רק לאחר שהוא מתאונן, או שאנו מסוגלים לקבוע כללים כאלה שהאזרח יבוא על סיפוקו, כלומר, יקבל את זכויותיו בתהליך הקצר ביותר ובעיקר בטלסולים המעטים ביותר בין איש לאיש. המכה הזו שפקידים נמצאים בישיבות בזמן שעות הקבלה, זה דבר בלתי נסבל. אנשים עוזבים את העבודה, מאבדים זמן ובסוף לא מצליחים לסדר מה שצריכים.

אם אין כסף, אין מה לעשות. אבל אם אנו צותנים ועושים דברים גדולים, הבה נחשוב כולנו כיצד לעשות את זה בדרך הטובה ביותר ונראה את עצד השני, את זה שבא למשרד. אני מקווה שמשרד השיכון ימצא את הפתרון לבעיה הזו.

ב. ארזי:

איננו מקיימים היום דיון על תקציב משרד השיכון. אני יכול להבטיח שאם אופיע באותו דיון, אני אתחיל בשיר תהלה על מפעל השיכון שישנו בארץ. אנו נתקלנו אבל בנושא אחד והוא מפעל החסון. במקרה למדתי את הדבר מתוך הבטיון. אחד המפעלים לשיכון הכי יעילים ונדאיים, כך אומרים, הוא המפעל של חסכון בר מצוה וכנראה שהמתלונן היה במפעל זה. האם באמת בשביל אותו חוסן כדאי הדבר? אדם התחיל לחסוך משנת 1966 ויכול להגיע רק ל-15,000 לירות. תקופה מסוימת לא הרשו לשלם יותר ממאה לירות לחודש ולפני שנתיים-שלוש התירו לשלם 150 לירות לחודש. אבל השאלה אם לכסף זה יש עמיתו ערך שהיה לו לפני שש שנים, אם כי יש הצמדה ומשלמים ריבית. לדעתי האנשים שעוסקים במפעל החסון צריכים לבחון כמה דברים. מדוע לתת לחסוך רק סכום של 15 אלף לירות ולא להגיע למשל עד עשרים אלף לירות? מדוע לא לתת אפשרות לאדם שרוצה לחסוך יותר לחסוך כרצונו? ועל ידי כך גם סופגים כסף מהצד וגם עוזרים לאדם שיגיע לשיכון. ויש לזכור של-15 אלף לירות היום אין אותו ערך של לפני שש שנים, כי היום זה רק החלק החמישי ממחיר דירה.

שאלה שניה היא לגבי המחירים. הרי מדובר בעיקר במפעל חסכון לזוגות צעירים. הזכירו בישיבה הקודמת את מחיר הקרקע. אני יודע שמינהל מקרקעי ישראל החליט לפני שנה בערך שקרקע לזוגות צעירים ניתנת לו בלי תשלום דמי חכירה. זה בוצע על ידי מינהל מקרקעי ישראל? זה הוחלט לפני שנה, אבל עובדה שמינהל מקרקעי ישראל נותן את הקרקעות בלי דמי חכירה ראשוניים.

ענין אחר הוא לגבי דמי חכירה ראשוניים והוא קשור בנושא. האם מינהל מקרקעי ישראל צריך לקבל, וזוהי מדיניות הממשלה, 80% מערך הקרקע בעד קרקעות שניתנו לצרכי ציבור? אבל זה נושא שלא קשור במישרין, אבל זה קשור לענין כי אם אתם מקבלים את הקרקע ללא תשלום, הדבר צריך לבוא לדי ביטוי בחישוב של המחירים שנעשים עכשיו.

אני מצטרף לכל הדברים שאמר חה"כ גולן ואני משוכנע שהנהלת משרד השיכון יודעת על קיום בעיית הביורוקרטיה, אולם תופעה זו אינה אופיינית רק למשרד השיכון, אלא היא מחלת המדינה. לגבי מפעל החסכון לבנין הייתי רוצה לקבל תשובה: האם באמת מפעל החסכון כפי שהוא עכשיו, נותן את הפתרון למי שתחילתו במשך כל כך הרבה שנים, ולמה צריך הדבר להמשך כל כך הרבה זמן בשעה שהוא יכול לחסוך בזמן יותר קצר?

אני סבור שאנו בסיכומים שלנו צריכים להפנות את תשומת הלב לבעיה זו, ואינני בא לקנטר ולהאשים אלא לדרוש שנפנה את תשומת הלב של מנכר המדינה ונציבות התלונות לענין ההגדרות ולבעיה כולה, וזו בעיה שעל משרד השיכון לפתור.

א. רזיאל-נאור:

רציתי להתייחס לריבוי השביתות והשביתות בנוגע לקצב פינוי הדירות המיושבת שלהם וכניסתם לדירות אחרות שהובטחו להם. בשבועות האחרונים אנו רואים שטרם שוכן גל שבייתות אחד מתחיל גל שני. המעברה של קרית חיים שהיא כבר כמעט שמורה טבע מעידן המעברות וכל הטענות הן שהבטיחו לאנשים להעביר אותם למקומות אחרים, והבטיחו תנאים מסוימים, והגופים המבטיחים הם חברות הבנייה ומשרד השיכון בראש וראשונה, והם לא עוסדים בהבטחות. דיברו כאן כבר על הביורוקרטיה ואנני רוצה להרבות דברים. אני יכולה רק לומר שזו אחת התופעות המדהימות שגורמות לשם רע למדינה. אנשים נתקלים באסימות ובחוסר כבוד כלפיהם מצד עובדי מדינה, שמחזין לחריגים הם אנשים טובים.

א. רזשאל-נאור:

אני חושבת שצרכים לבדוק מהתקיימת מהן ההוראות, מהי ההדרכה, איך מחנכים את ציבור עובדי המדינה לקראת סילוף תפקידם. אולי זה תפקידו של מבקר המדינה או נציב התלונות, למצוא דרך להסביר לאנשים האלה ולחנך אותם למושג הראשוני והיסודי של שליחות ציבורית; ולא לתת לאנשים הרגשה שעושים להם טובה אם עונים להם כשמדברים אותם, ולא לבזבז כל כך את זמנם ולא להריץ אותם ולתת להם את המרידות, נוסף לעובדה שהכסף משנה את ערכו וצריך לשלם יותר.

אני מבקשת לדעת מה יהיה גורל אנשי קמעונות בקרית-חיים, איך אפשר בעזרתכם להזיז את הטיפול בתלונותיהם של הזוגות הצעירים שרשומים ושילמו ואינם יכולים להגיע לכניסה לדירות כי בינתיים חלו התייקרויות שמשכורתם אינה יכולה להדביק אותן. צריך למצוא דרך ציבורית או אפילו מסלולית לבו לעזרת האנשים האלה ולחלץ אותם מהמרידות הזו.

אחת הבעיות האחרות שנוצרה היא האיבה בין חלקי הציבור על רקע השיכון. ממש איבה בין אזרחים ותיקים יותר לבין העולים החדשים. אחת הסיבות לכך כנראה היא שכאשר עשו את החלוקה היסודית של שיכון לעולים ולזוגות צעירים ולמשפחות מפורזות, לא לקחו בחשבון את כל הדרישות והנטייה של כף המאזניים לצד אחד, ועכשיו צריך למצוא את הדרך איך להחזיר אותה בלי לפגוע. אני חושבת ~~מסקדים~~ האלה מוסר מבקר המדינה ונציבות התלונות יכולים לעזור.

אני רוצה לשאול על מקרה שאני טיפלתי בו. משפחה ש עלתה מארגנטינה והיתה לה דירה מעמידר והם גזרו לקנות את הדירה. למעלה משבעה חודשים התנהל מרוץ של מכתבים ומבקשים מצד המבקשים אל רשויות עמידר והשאלה היחידה היתה מה שווי הדירה ולא יכולו לקבל תשובה. ~~אחדים~~ שפניתי אמרו לי שיש לחכות בגלל התייקרויות ותהיה הערכה בבוא העת. העת הגיעה כעבור שבעה חודשים. האם אי אפשר לייב את הרשויות לתת תשובה עניינית כמה עולה הדירה, ויידע האדם היכן הוא נמצא. ומה עושה אדם שאינו מגיע אל חבר-כנסת? אני חושבת שהדברים האלה גם כן ראויים לתשומת לב.

א. הראל:

אני חושב שבדיון על נושא השיכון חרגנו במידה רבה מאוד מהסמכות שלנו וגם של הנציב. כל אותם הנושאים שהועלו הם נושאים חשובים, זה ענין של מדיניות השיכון בין עולים וותיקים, ואלה הם הדברים של המדיניות הכלכלית והעדויות של הממשלה ושל הכנסת. הבינותי שבחרו מספר מקרים לדוגמא כדי להמחיש כמה בעיות שבהם בתחום אחריותו של הנציב ומבקר המדינה. התפתח פה דיון על ~~פנימים~~ ודברים אחרים שהם חשובים, אבל אינני מאמין שמדברים אלה יתקנו הדברים. צריך להיות דיון בפורומים אחרים.

מה שחשוב הוא שבתחום הקשיים האובייקטיביים יש עיוותים נוספים שמציקים נוסף לקשיי המימון של השיכון. נזכרתי בזאת בעצמי וכמונצי ודאי רבים אחרים, כשהיתה קבוצה של קרית-מוצקין שטענו שהודיעו להם על מחיר מסויים של הדירה ואחרי שבאו לחתום לאחר שנה ורבע אמרו להם שהמחיר אחר, והופיע בטלויזיה איש יחסי ציבור של משרד השיכון ואמר שהם צודקים, העובדות נכונות אבל בזמנו משרד השיכון טעה. אני מביין שאפשר לעשות טעות דפוס, פליטת קולמוס, אבל סוג טעות כזו? בצורה כזו נשמט בסיס האמון. זה דבר בלתי אפשרי לחברה פרטית ובודאי בלתי אפשרי לממשלה. מה שיותר לקבלן פרטי לא מותר לממשלה.

אני חושב שהנציב צריך להתרכז בדברים אלה ובמידה שהדברים באים לידי ביטוי, אפשר ללבן את הדבר על ידי דוגמא ואחר כך ליצור תקדים, ואני חושב שלאחר מכן בגלל תפקידו של מבקר המדינה להעיר הערה יותר כוללת על המדיניות, כפי שהוא עושה מדי פעם כשהוא נתקל בעיוותים גדולים. אני מצפה שיהיה דיון על כל הבעיה של הדו"ח ולא רק על משרד השיכון. אני חושב שמשרד השיכון לא יותר גרוע מכחינה זו, אם כי פה הבעיה יותר אקוטית. הבעיה היא של יחסי הרשות והאזרח במדינה.

רציתי להעיר למשהו מדבריו של חה"כ הראל שאמר שחרגנו גם מסמכויות הנציב וגם מסמכויות הועדה.

הינר א. אנקוריון:

א. הראל:

לא אמרתי שחרגנו, אלא שחרגנו בדיון ודנו על נושאים שהם מחוץ לנושא הנדון.

הינר א. אנקוריון:

אנש מקבל זאת.

הי"ד א. א. אנטוריון:

חה"כ ת. טובי ושחל אינם.

ש. לורנץ:

אני רוצה להציע שפקידי הממשלה יתחשבו באזרח שפונה אליהם כאילו שהוא כבר פנה על ידי נציב התלונות או מבקר המדינה. לו הם ינהגו לפי עקרון זה, הם יחסכו הרבה עבודה לנציב התלונות וסבל לאזרחי המדינה. אנו קוראים בדו"ח שהמבקר בא על סיפוקו. בטוחני שלולא פנה לנציב התלונות, לא היה בא על סיפוקו.

אני מציע לשקול עד כמה שאפשר בעניני שיכון לעביר את הטיפול לחברות המשכנות. בכל טיפול ממשלתי, עם כל המאמץ, אי אפשר להסנע מבידוקרטייה. בצורה כזו ייקל על האזרח ומהממשלה יימנעו הרבה תלונות שמביאות גם לנזק מוסרי. אם לאזרח יש טענות לחברה ציבורית או פרטית, יש לכך משמעות אחרת מאשר כאשר הטענות הן לכלל השלטון.

בענין השיכון, נדמה לי שהטענות שנתחום הדת עולות בהרבה על הטענות הכספיות. האם הממשלה - משרד השיכון או משרד הקליטה - אינם מתחשבים באזרחות חיים ביישוב קובעים את שיכון העולים, והם שולחים אנשים למקומות שאין בה התנאים האלמנטריים לשמירת הדת אם זה בית ספר דתי לבנות או לבנים, אם זה מקוה או בית כנסת. על ידי כך גורמים נזק בל יסוער לאותן המשתכנן ושלא לצורך. עם קצת תשומת לב אפשר לפתור את זה. לדוגמא, אם שולחים משתכנים לאחיים לשכונות בבני ברק גורמים עוול לאותם הדתיים שלא יכולים לזכות בדיוור שם וגורמים סבל ללא דתים שמשום מה דווקא שולחים אותם לשם. זה כבר לא ענין של כסף, אלא זה ענין של ארגון ותשומת לב של האדמיניסטרציה. יש לדרוש מהממשלה יותר תשומת לב והתחשבות באזרח כאילו שהדבר עבר כבר את תיווך נציבות התלונות.

מ. גסיס:

אני רואה את הבעיה בכללה, אולם אני רוצה להתייחס לסוגיה של יישובי בקביעת מחירי דירות ומועד מסירתן. אני רואה זאת כתופעה חמורה שחייבת תיקון בכל שהממשלה, שלה הכוח והיתרון על גבי הפרט, מנצלת עובדה זו על חשבון בטחונן של הפרט. מדובר על אדם שהשתתף בתכנית חסכון לבנין, וזה לא אדם מסכנות העושי שזקק מחמת חולשתו למשרד ממשלתי, אלא מדובר באדם שחשך מגיל צעיר כדי להגיע לדיירה. אסור שהממשלה שלה הכוח תנצל את כוחה ליצור מצב שישלול את בטחונן של הפרט.

אינני מקבל גם מה שאומר הנציב בדו"ח שלעתים אין לקבוע מחיר שמא הוא יהיה זול ממחיר העלות, כי המדובר בכספי ציבור, והדבר יהיה הפסד לקופת הציבור.

מבקר המדינה, י. א. נבנצל:

אם תואיל לקרוא עוד שלוש מלים תראה שכתבתי "על אף זאת..."

מ. גסיס:

כסובן שאני מחשיב מאוד את השיקול של כספי הציבור, אולם במקרה זה עדיף בעיני בטחון הפרט על אפשרות של גרימת הפסד מסויים לקופת הציבור.

מבקר המדינה, י. א. נבנצל:

זה גם נאמר פה.

מ. גסיס:

זה נאמר, אבל לא בדאשקספיס.

הי"ד א. א. אנטוריון:

את הדגש שאיר מבקר המדינה לועדה זו.

מ. גסיס:

משרד השיכון כדי להנצל ממחיר מוזל או מתביעה משפטית, נקט בשיטה שבה נקט. אני חושב שהשיטה פטילה וניתן לעקור אותה. לכן סברתי שהצורה בה הציב אני חושב שניתן לשנות את המצב. פעם היה מקובל על חוזה בשעת יריית אבן הפיינה ונאמר תוך 14 חודש. היום נוקטים בדרך הגזמה ברוב החוזים של שנה או שנה וחצי, וכשקובעים מועד כזה יכולים לצפות פחות או יותר את המחיר, ואולי בדרך ההצמדה שיש בה חוסר בטחון, אבל שיידע הקונה שלעתים זה יעלה לו אחוז או שניים יותר ולפעמים פחות. אני בטוח ואני יודע מנסיונם של אחרים, שאף על פי שהדירות היו כמעט בטורות שאלת האינדקס לא היתה מרכיב נכון.

הי"ד א. א. אנטוריון:

אני מציע שלא נרחב לנושאים אחרים. זה לא המקום להזכיר שמות ומקרים.

ס. נסיים:

חובה עלינו לגרום על ידי הדיון הזה והביקורת והדו"ח, שהמחיר של הדירות יהיה קבוע תמיד בזמן מכסימום לאחד שסיימו את חפירת היסודות, כי מאז כל דבר הוא צפוי וידוע בדרך כלל. נוסף לזה חובה גם לקבוע מועד. זה ניתן, ואסור שיהיה יתרון לכו"ח על הבטחון של הפרט.

הדו"ח א. א. אנטוריון:

תם הדיון, ואבקש את מר סרכוס להוסיף לסיכום, ואחר כך יוסיף הנציב אם יהיה

לך מה להוסיף.

י. מרכוס:

אדוני הדו"ח, חברי כנסת, לאחר דיון רחב כזה, מצבי קצת קשה, כי לך הייתי מנסה להקיף הכל, הייתי צריך להתבונן עם כולם, ואני מביין שזו לא הכוונה. אני מביין שתפקידי כאן לא ליפות ולא לתוך אלא לצטות ולהבהיר כמה נקודות שנדמה לי שכדאי להבהירן לאור ההערות שהושמעו כאן.

אני אתחיל מהכלל לפרט. הדיון התחיל מדו"ח נציב התלונות הטובות שבמקרה מסויים, ויש ודאי מקרים רבים, שקבענו במועד מאוחר את התנאים ואיש לא ידע את התנאים שבפניהם הוא עומד.

אני מבקש מכם שתתעוררו לי שלא פחות מאשר המשתכן מעוניין לקבל את התנאים מוקדם יותר, אנו מעוניינים לקבוע יותר מוקדם אותם וזה מתוך שתי סיבות יסודיות: כל כשה שאנו מצליחים יותר מוקדם לקשור את האדם לדירתו ולהחתימו על חוזה ההתקשרות, אנו עושים להקטנת לחץ הביקוש ואנו סופגים כספים מהצד, ואת שני הדברים האלה אנו רואים כדבר חיוני במצב המדינה. הנבעיה של קביעת מחיר במועד מוקדם היא בעיה קשה; כי אנו רוצים שהמחיר לא יהיה גבוה מהעלות ולא נמוך ממנה, אלא אנו רוצים שהמחירים יהיה מתואמים למחירים באותם המקרים בעבר ושיהיו מצויאותיים. לקשור את ארבעת הגורמים הללו במצב המשק היום במדינה, זה בעיה קשה.

נאמר שקיימים נוהלים פנימיים במשרד השיכון ונכון שקיימים נוהלים פנימיים, ולפני זמן מה התחילנו לבדוק באיזה מידה הנוהלים מתאימים למציאות. הנוהל האחרון שקובע את קביעת המחיר במועד מסויים, הוצא בשנת 1967, ובמשך חמש השנים שחלפו מאז היתה תנועת בניה מהירה מאוד כך שהמצב השתנה לחלוטין. הנוהל הוצא ביולי לאחר דיונים שהיו במחצית הראשונה של 1967 ושיקף את המציאות כפי שהיינו בה באותה שנה. ברשותכם אני אציג לפניכם כמה מספרים.

אם ניקח את המרד של 1967 - המרד הממוצע בשנת 1967 היה 120.5 כשהמרד הגבוה ביותר באחד החודשים היה 121.6 והנמוך ביותר 120.3. כדי שנוכל לגשוות, אתן את המספרים ל-1972 על אותו בסיס של שנת 1964.

הממוצע היה 183 כשהנמוך ביותר - 170.5 והגבוה 196.5. אם יכולנו בתקופת המיתון או סמוך אחריה כשהוצאנו את הנוהל ב-1967 לחזות פחות או יותר את התנועה לשנה וחצי, אינני בטוח שאנו מסוגלים לזה היום.

ביחס לתנועת הבניה בשנים האלה: התחלת בניה למגורים ב-1967 - 1,650,000, וב-1971 - 5,020,000. עקב היקף הבניה העצום יתכן שעם כל התכנון המפורט נעמוד בפני מחסור של חמרי גלם, ואז כדי להשיג אותם יש לחכות זמן רב, ולכן, תוך כדי בניית בית אנו משנים את התכנון ומחליפים ופשתמשים בחומרים אלטנטיביים המייקרים את המחיר. ואנו חייבים לעשות את זה, לא מתוך רצון לייקר את המחיר אלא כדי לגמור מהר יותר.

דיבר חה"כ גולן על חוסר הנחת שמורגש בציבור היום. אני מאוד ער לעניין זה. אבל יש לי הרגשה שאי אפשר לראות נקודה זו אך ורק על רקע בעיית השיכון. יש היום בציבור תחושה של "מגיע לי". אנו מאוד מרגישים את זה בעניני שיכון.

הדו"ח א. א. אנטוריון:

אני מסייע לך שלא תיכנס לכל ההערות ודברי הביקורת. יהיה על זה דיון בכנסת ושר השיכון יענה על שאלות. אני מציע לך להצטמצם לנושא שעומד פה לדיון. חברי הועדה חרגו ממסגרת הדיון.

א. צימרמן:

אשמח לשמוע על הקרקע שניתנה במחיר נמוך והשפעה על הכלכלציה, ומדוע ההתייקרות היא כמו בשוק הפרטי.

י. מרכוס:

במידה ואנחנו נבנו על קרקע של מינהל
מקרקעי ישראל, ואנחנו רוצה להדגיש שמשרד
השיכון אינו מחזיק קרקעות, יש מגעים בינינו לבין המנהל על תכניות
רב שנתיות ושנתיות. כשאנו רוצים להפעיל בניה אנו מבקשים מהמנהל
את ההקצאה ואז בשלב של התחלת הבניה נקבע המחיר בהתאם לטבלה קיימת
שמשתנה משנה לשנה. מחירי הקרקעות הללו נעים בין 500 לירות במקומות
כמו חצור ועד ל-8,000 לירות במקומות כמו יפו ב' וזה ליחידת דיור
עד ל-86 מ"ר.

צ. צימרמן:

כמה תעלה קרקע פרטית באותו מקום שבו
עולה 8,000 לירות?

י. מרכוס:

אינני יודע כמה עולה קרקע פרטית באותו
מקום. יתכן מאוד שבאותו מקום יש קרקע
בידי חברה שהיא רכשה אותו מסנהל מקרקעי ישראל לפני עשר שנים במחיר
יותר זול, אבל עם ההצמדה על הכסף והריבית שישנה על הכסף יתכן שהמחיר
על הקרקע שם עולה על 8,000 לירות ויתכן שלא. אינני יודע גם
את פרטי הכלכלציה של החברות כשהן אומרות שמחיר הדירה הוא כך וכך.

משרד השיכון מתלבט לא מעט בשאלה הזו.
משרד השיכון מעולם לא קבע מחיר מוצמד אלא קבע מחיר סופי גם כשנקבע
שנה וחצי לפני גמר העבודה. המחיר תמיד היה קבוע בלי שום הצמדה
ונמשיך ללכת בכיוון הזה. נעשה מאמץ להגיע לקביעה מוקדמת מאוד
עם אותה המלצה של נציג התלונות לקחת שולי בטחון, ובדאי שנעשה
את המאמצים על מנת להיות צמודים למציאות. יש סיכום ברור במשרד
שאנו מוסרים את המחיר ואת תנאי המימון למשתכן ונודיע גם מתי
הוא יקבל את הדירה. אין ספק שצטרך לקחת שולי בטחון שאנחנו מקווה
שהיה צמודים למציאות.

י. א. גבנצ'ל:

בפרשת השבוע כתוב שהקדוש ברוך הוא
עונה כשקוראים לו, וחכמים אמרו שעונה
לפני שקוראים לו, כי אם ~~היה~~, אלא שקוראים לו לא יהיה כבר כשהוא
ירצה לענות.

אינני חושב שצריך לענות בפרוטרוט.
הקרן הכללית של הנואמים - של זה"כ עופר שמתמצא בנושא ושל חברי אחרים
שדיברו מנסיונם כחברי כנסת - היה שהעניין הזה צריך לבוא על תיקונו.
בסוף דבריו אמר מר מרכוס את הדבר הנכון: למשרד השיכון מותר
להתחשב באיזשהו מקדם של בטיחות. התצורות לא כל כך גדולות.
מר מרכוס נתן בתור דוגמא שבשנת 1967 התבודות היו אפסיות אולם אפילו
התבודות שהיו בסוף 1972 לא היו כל כך גדולות והיו בערך 10%.
אינני בטוח גם אם הכלל הזה שלא לדרוש אף פעם הצמדה אם הוא צריך
להיות כל כך מקודש. כי אם יש הצמדה לגורם אובייקטיבי, גם המשתכן
יודע איפה הוא עומד. ההצמדה צריכה כמובן להיות הוגנת ואז יש
בסיס הרבה יותר נכון וזה הדבר העיקרי שאנו דורשים - שהמדינה כאיש
עסקים חיה יותר הוגנת מאיש העסקים בשוק שיכול להיות יותר מפולפל.

דבר אחרון, אני חושב שהמדינה צריכה
לקחת ריזיקו. כמו שיש לה מקורות למימון עבור התמיכה בבניה, יש לה
מקורות לכסף שיכון מינימלי כדי לתת את הסיפוק הזה. יכול להיות
שמועטים הרבה מאוד את הטענה "מגיע לי" אבל זה לא שייך לכאן.
מגיע למשתכן שהיחס אליו יהיה סביר מכל הבחינות ודרוש שהוא יידע
איפה הוא עומד מבחינת זמן ומחיר.

הי"ר א. אוקוריון:

תודה רבה לכולם. בעניין זה אנו כמובן
נסכם את המסקנות הכלליות.

אתם זוכרים שיש עוד נקודה אחת שרצינו לדון בה - עניין נתמנות והבניה
הבלתי חוקית. אחרי הישיבה הקודמת התקשתתי טלפוניית עם מר בן-עמי
ומסרתי לו קצת מרוח הדברים שהיו כאן ואמרתי לו שהועדה לא מצאה לנכון
לשמוע את האדם שהוא שלח, ואמרתי לו שזה לא כל כך בסדר לאחר שהתחשבנו
בו בחודש ~~שנים~~. אמרתי לו שבישיבה הבאה, בין אם יופיע או לא,
נגמור את הדבר, אבל הייתי כמובן רוצה שנתאם את הזמן ותיאמתי זאת
ל-20 לחודש (בעוד שבועיים) וזה גם בתיאום עם נציג התלונות. בתקופה
שהעניינים הדחופים לא יהרסו את הישיבה, נתחיל בשעה 9:30 בנושא זה.
דיברתי טובי, ארזי, עופר; רשומים - שחל, יפה, צימרמן, רזיאל-נאור,
רפאל, הראל ואני מוסיף עכשיו את לורנץ.

15.

א. הרמל:
אני מציע כדי לא לגזול את זמנם של אנשי נציבות התלונות שנקדיש ישיבה מלאה לנושאים האלה ואם יש נושאים אחרים על סדר היחם שנקדיש לזה ישיבה נפרדת.

הי"ר א. אנקוריון:
הדבר לא היה תלוי בי. הסברתי לכם מה היה המצב כשהודיעו לי אמש מאוחר על הערעורים. לכן ביקשתי מהחברים לא להתרוכח על הנושא.

א. רזמל-נאור:
אינני יכולה להסכים לזה. אני חושבת שעל ידי כך אתה מוציא את הועדה הכנסת מתמונה.

הי"ר א. אנקוריון:
זה מצמצם קצת את חילופי הדעות, אבל אחרי הכל, זה לא יכול לבוא על חשבון עבודתה הרגילה של הועדה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:10